

Putování za sochami a pomníky v Litomyšli

Pomníků a soch ve veřejném prostranství v Litomyšli je mnoho. Najdete zde pomníky osobností žijících a působících v Litomyšli, sochy světců ale také moderní plastiky. V našem putování jsme se zaměřili na ty, které jsou umístěné v centru města.

Zastávky:

1. Mariánský (též Morový) sloup (Smetanovo náměstí)

Na Smetanově náměstí před domem čp. 72, v němž se nachází informační centrum, stojí mariánský sloup. Zdobí ho sochy sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého a Panny Marie od kameníka Antonína Appelera. Morový sloup podle návrhu Giovanni Battisty Alliprandiho byl postaven roku 1716 jako poděkování za to, že Litomyšl nepostihly morové rány z roku 1713. Až do roku 1894 stála nedaleko morového sloupu kašna z roku 1740, ozdobená od roku 1767 sochou sv. Floriána. Tato socha byla po zrušení kašny přemístěna do ulice Rektora Stříteského pod děkanství, kde stojí dodnes.

2. Sousoší na Galerii Miroslava Kubíka (Smetanovo náměstí čp. 71)

Jedná se o plastiku Adama a Evy pocházející z dílny Olbrama Zoubka. Plastika zdobí od roku 1999 dům na náměstí, v jehož patře se nachází Galerie Miroslava Kubíka.

3. Alegorické sochy Orby a Průmyslu (Smetanovo náměstí čp. 57 - 59)

Budovu bývalé Občanské záložny od roku 1929 zdobí alegorické sochy Orby a Průmyslu litomyšlského tvůrce Emila Kubíčka.

4. Sochařská výzdoba domu U Rytířů (Smetanovo nám. 110)

Dům U Rytířů mezi lety 1540 - 1546 postavil kamenický mistr Blažek. Vedle fantastických zvířat či hlav vousáčů na nás z fasády hledí postavy dvou rytířů a dvou mužů v dobovém civilním oděvu. Fasáda je zakončena empírovou atikou z 19. století.

5. Sochařská výzdoba budovy České spořitelny (Smetanovo náměstí čp. 112)

Atiku domu korunují od roku 1927 alegorické sochy symbolizující Píli, Čas a Spořivost od Václava Macha (směrem do náměstí) a Průmysl a Orba od Karla Pokorného (směrem do Špitálské ulice). Na fasádě jsou osazeny také pamětní desky osobností spjatých s tímto místem: deska s bustou Terézy Novákové od Jiřiny Šimsově-Pfeifrové (1928) a deska literárního historika Jana Voborníka od Josefa Šejnosta (1935).

6. Socha Bedřicha Smetany (Smetanovo náměstí)

Bronzový pomník Bedřicha Smetany, dílo sochaře Jana Štursy z roku 1924, byl umístěn na dolní konec Smetanova náměstí u příležitosti stého výročí narození slavného skladatele. Místní rodák je zde dle sochaře znázorněn v póze, kdy naslouchá svému vnitřnímu hlasu.

7. Plastika podle díla Jana Ámose Komenského (Komenského náměstí)

Plastika věnovaná odkazu nejslavnějšího českého pedagoga se nachází v parku před litomyšlskou střední pedagogickou školou. Dílo z roku 1921 podle návrhu architekta Aloise Meteláka má podobu zeměkoule o průměru 2,5 metru a jeho povrch pokrývají měděné pláty lichoběžníkového tvaru. Do plátů jsou vytepany alegorické výjevy připomínající život a dílo Komenského. Žulový podstavec je rovněž zdoben tepanými měděnými pláty, které nesou citáty z Komenského knihy Kšaft umírající matky Jednoty bratrské. V roce 2016 prošel památník kompletní rekonstrukcí.

8. Dvojhvězda, památník astronoma Zdeňka Kopala (Havlíčková ulice)

Autorem moderní plastiky z kevlarových vláken je Federico Díaz. Plastika s názvem Dvojhvězda se nachází na místě, kde stával rodný dům světového astronoma 20. století Zdeňka Kopala. Unikátní sochařské dílo věnované památce slavného rodáka, astronoma Zdeňka Kopala, bylo při příležitosti jeho nedožitých devadesátých narozenin slavnostně odhaleno 3. dubna roku 2004.

9. Socha Aloise Jiráska (Jiráskova ulice)

V Jiráskově ulici, v kopci vedoucím od pošty k zámku, míváme bronzový pomník spisovatele a historika Aloise Jiráska. Je dílem národního umělce Vincence Makovského a byl odhalen v roce 1959.

10. Vnější sochařská výzdoba Piaristického chrámu (náměstí Václava Havla)

Fasáda kostela Nalezení svatého Kříže je konvexně řešená a zdobí ji plastiky z dílny sochaře Matyáše Bernarda Brauna. Nad hlavním portálem je pískovcová kartuše pod korunou s erbem Trauttmansdorfského rodu od Jiřího Pacáka a na římse alegorie naděje a víry od Brauna. Nad postranními vchody jsou štíty s letopočty 1722 a 1892 a sochy putti (sochy dětí podobné andílkům). Mezi věžemi probíhá atika s balustrovým zábradlím a sochami sv. Václava a Vojtěcha.

11. Socha Svatého Metoděje (náměstí Václava Havla)

V drobné výklenkové kapli, umístěné v nároží zdi zámeckého parku je umístěna socha sv. Metoděje. Tuto kapličku nechal zbudovat Alexandr Thurn-Taxis v roce 1878 na místě kde stával kostel sv. Klimenta. Sochu zhotovil František Metyš ve stylu novorenesančního akademismu podle předlohy stavebního rady Schulze v Řezně.

12. Sochy ve francouzské zahradě Zámku Litomyšl

Současná podoba zahrady pochází z 18. století, do které nechali původní park proměnit tehdejší majitelé Valdštejnové-Vartemberkové. Ohradní zeď nechali osadit barokními a klasicistními sochami a dekorativními vázami. Původně byly tyto sochy otočeny směrem k městu, avšak od roku 1952 směřují do zahrad. Na západní straně jsou na ohradní zdi umístěny tři kusy empírových váz z roku 1796, vycházejících z antických vzorů. Jsou vysoké

3,5 m a zhotovené z pískovce. Na uvedené zdi je umístěn i soubor 4 barokních soch antických božstev z roku 1730 (Apollón, Diana, Plutón, Ceres), z autorského okruhu sochařské dílny rodiny Pacáků, o výšce 2,5 m, zhotovené z pískovce v roce 1730 a na severní straně ohradní zdi jsou umístěny dvě pískovcové sochy vysoké 2,5 m - socha Marta a socha Minerva (autor Václav Hendrych, 1796).

13. Stálá expozice soch Olbrama Zoubka a Srdce pro Václava Havla (Zámecké sklepení)

Ve sklepení Státního zámku Litomyšl se nachází stálá expozice mimořádné kolekce více než 100 soch, mapující rozsáhlou tvorbu Olbrama Zoubka. Další z jeho děl najdeme u vchodu do zámeckého sklepení při vstupu z francouzské zahrady. Zde nás přivítá sousoší s názvem "Zvěstování (Anděl a Marie)" z roku 1996. Na dvorku zámeckého infocentra je umístěna socha nesoucí název "S Jindřichem" z roku 1992.

Ve zdejším sklepení našla také nový domov plastika s názvem "Srdce pro Václava Havla" od autorů Lukáše Gavlovského a Romana Švejdy. Autoři na ni použili vosk z tisíců nedohořelých svíček, které musely být v průběhu prosince 2011 a ledna 2012 odklizeny ze spontánně vzniklých pietních míst po smrti Václava Havla. Dva metry vysoká a 2,3 tuny vážící plastika ve tvaru otevřeného srdce je zde trvale umístěna od dubna 2014.

14. Socha sv. Jana Nepomuckého (v parku na Jiráskově náměstí, naproti budově Archivu)

Uprostřed malého parku na Jiráskově náměstí se nachází socha Jana Nepomuckého. Tato socha je datována přibližně do roku 1827 a jejím autorem je pravděpodobně sochař Josef Max.

15. Sousoší Šik (Klášterních zahrady)

Jasan Zoubek, syn slavného sochaře Olbrama Zoubka, je autorem zajímavé plastiky, která se nachází v Klášterních zahradách. Instalováno v roce 2006.

16. Sousoší od Olbrama Zoubka (Klášterní zahrady)

Za piaristickou kolejí směrem ke kostelu Povýšení sv. Kříže se rozkládají Klášterní zahrady. V roce 2000 zde vznikl díky citlivé moderní přestavbě odpočinkový městský park s fontánou. Okolo malého bazénku v Klášterních zahradách se nachází čtyři ženské postavy a opodál na trávníku jedna mužská postava. Toto sousoší je dílem Olbrama Zoubka, jehož život a dílo je s Litomyšlí už neodmyslitelně spjato.

17. Pomník Zdeňka Nejedlého (ulice Zámecká, u I. ZŠ Zámecká)

Při východu z Klášterních zahrad v Zámecké ulici se nachází pomník litomyšlského rodáka, autora dějin Litomyšle, komunistického ministra Zdeňka Nejedlého, jejímž autorem je akademický sochař Jan Hána. Před budovu Základní školy Zámecká byla nainstalovaná v roce 1978. Po roce 1989 radní města zvažovali, zda pomník zbořit či ponechat. Město se rozhodlo sochu zachovat a opatřit ji vysvětlujícím nápisem:

"Odmítám ty, kdož se rozhodli pro oslavu člověka, stejně jako ty, kdož se rozhodli jej tupit?, mohu dát za pravdu jen těm, kdož v úzkostech hledají." B. Pascal.

ZDENĚK NEJEDLÝ /1878-1962/

Rozmnožil i poškodil kulturu českou, přinesl poctu i úhonu rodnému městu, jež oceňuje dobré, zavrhuje špatné jeho skutky.

18. Sv. Florián (pod farou vedle kostela Povýšení sv. Kříže)

Socha sv. Floriána, jež do roku 1894 stávala spolu s kašnou na Smetanově náměstí vedle morového sloupu, byla po jejím odstranění z náměstí přemístěna pod litomyšlskou farou. Socha je dílem místního umělce Václava Hendrycha.

19. Lidická (zahrada Centra sociální pomoci)

Pomník umístěný v zahradě domu na počátku Lidické ulice připomíná Václava Prokeše, který na tomto místě postavil v letech 1881-1882 městský chudobinec. V domě dnes sídlí domov pro seniory - Centrum sociální pomoci Litomyšl.

20. Sochy Olbrama Zoubka na Městském hřbitově

Další ze soch, jejichž autorem je Olbram Zoubek, se nachází na hřbitově: u hrobu malíře Josefa Matičky s názvem "Múza" z roku 1977 a "Smíření" z roku 1989 na rozptylové loučce. Jsou to sochy v nadživotní velikosti. Olbram Zoubek je rovněž autorem náhrobní desky rektora F. A. Stříteského z roku 1990 umístěné u hřbitovní kapele.

21. Sousoší Nejsvětější Trojice (u hřbitova)

Pískovcové sousoší Nejsvětější Trojice od Josefa Dvořáka z roku 1824 je dílem regionální kvality, navazující na tradiční ikonografické vzory. Je dokladem tradiční lidové zbožnosti a trojiční úcty.

22. Socha Hudba (v parku u Lidového domu)

V parčíku u Lidového domu bylo 12. září 1987 odhaleno sochařské dílo symbolizující Hudbu od Františka Jandy, umělce, jenž žil a tvořil v nedalekém Osíku. Dochovalo se několik modelů této sochy, na kterých jsou v kameni provedené ženské postavy doplněny abstrahujícími, geometricky tvarovanými kovovými prvky. Výsledná realizace je však jednodušší a komornější. Představuje mladou ženu tisknoucí k hrudi housle. V mramoru provedená, hrubě otesaná, do sebe uzavřená ženská postava kontrastuje s hladce opracovaným tělem houslí. Ženin snový výraz tváře, se rty dotýkajícími se houslí, podtrhuje intimní atmosféru přírodního zákoutí.